

Slovenska književnost.

Knjige „Družbe sv. Mohorja“ za l. 1901.

Zgodbe sv. pisma. Slovencem priredila in razložila † dr. Frančišek Lampe ter dr. Janez Ev. Krek. 8. snopič. — Ta krasna knjiga je našla po smrti dr. Lampetovi vrednega nadaljevalca. Dr. Krek se je zamislil v načrt, po katerem je delal njegov prednik, in dasi ni dobil nič zapiskov, nadaljuje delo popolnoma po dosedanji osnovi. Še celo v slog Lampetov se je zamislil, da bi delo bilo tem bolj enotno. Pozna se pač majhna razlika: Lampetov slog je bolj mehak, elastičen, meden, Krekov pa bolj kratek, lapidaren, jednat. A tega preprosti bravec ne bo niti zapazil. Ta snopič je krasen po vsebini in po slikoviti prireditvi. V njem se popisuje razvoj izvoljenega ljudstva od babilonske sužnjosti do grške oblasti nad Judi. V osredju stojita vzvišena preroka Ezekiel in Daniel s svojimi veličastnimi in simboličnimi videnji. Pri Danielu ima pisatelj priložnost, da se ozre tudi na življenje v starodavnem perzijskem kraljestvu. Esterina značilna zgodba stoji v središču te dobe. Hagej, Zaharija, Nehemija, Malahija nas privedejo zopet nazaj v obljubljeni deželo in kažejo vedno določneje na pripravljajoče se mesijansko kraljestvo. Prihodnji snopič nam prinese konec starega zakona. — n. —

Pamet in vera. Slovenskemu narodu v potrditev njegove vere. Spisal J. M. Seigerschmied, duhovnik ljubljanske škofije. I. zvezek, 8°, 159 str.

Od nekod smo čuli glas, da „takih knjig ljudstvu sploh ni treba dajati v roke...“ Ta glas ni po načelu: Dajmo ljudstvu vsestranske omike! — ali pa je glas človeka, kateri v izpopolnjevanju uma glede na najvišjo, božjo vedo — ne vidi naobrazbe!... Mi pravimo: Apologetične knjige naše ljudstvo krvavo potrebuje v času, ko razni „prosvetljenci“ na vseh konceh rujejo ob stebrih tiste njegove vere, katera je njegov življenjski pogoj! — Seveda si delo te vrste za ljud-

stvo misli vsak po svoje. Nam bi se zdel najbolj smotren nekaj apologetičski repertorij, v katerem bi bili zbrani poljudni, pa krepki in temeljiti odgovori na razne, zlasti važnejše in dandanes najbolj razširjene ugovore proti verskim resnicam, oziroma cerkvenim rabam in naredbam, tako nekako po francoskem vzorcu Ségur-jevem¹⁾ ali laškem Franco-ve²⁾. No, gospod Seigerschmied se je odločil za nekakšno zistematično apologijo. Tudi dobro. Glavna stvar je končno vendarle, da je knjiga poljudna, preprostemu razumu dovzetna. In to je Seigerschmiedova knjiga — seveda z izjemami semtertam. — Štiri velika vprašanja je obdelal pisatelj v tem I. zvezku: o božanstvu Kristusovem — o cerkvi — o posmrtnosti — o previdnosti božji, ki bedi nad svetom, nad posamezniki in v zgodovini celokupnega človeštva. Skoraj vse apologetike se bistveno začenjajo tako kakor Seigerschmiedova — dasi bi morda bila taka dela bolj korenita in podstavljena pa tudi bolj prozorna, če bi razpravljala precej na prvem mestu o bivanju osebnega Boga-Stvarnika, v kolikor spoznava to bivanje naš naravni razum. Odtod se razvije čisto samoobsebi razmerje človekovo do Boga-Stvarnika, pojem religije, kateremu naj sledi raziskavanje o edinopravi nadnaravni religiji, ki jo je prinesel Jezus Kristus in ki jo nedotaknjeno hrani katoliška cerkev. — Toda pustimo to! Gospod Seigerschmied je pisal vernemu slovenskemu narodu v potrditev njegove vere, zato je šel z mirno vestjo po drugi, navadnejši poti. Dobro je vobče, kar je napisal. Zlasti občudujemo njegovo pridnost pri zbiranju tvarine. Pisatelj je moral veliko brati in bilježiti, kajti obilno porabnega blaga je nakopičil na 159 strani. Osobito blaga, ki dela knjigo poljudno, ljudstvu prikupljivo: zgodbic, primer, rekov itd.

¹⁾ Mgr. de Ségur: Réponses courtes et familières aux objections les plus répandues contre la Religion. — Ed. 221. Paris 1897.

²⁾ P. Secondo Franco: Risposte popolari alle obiezioni più comuni contro la Religione. Vol. I—II. Modena. Tipografia Pontificia ed Arcivescovile dell'Immac. Concezione — Ed. VI. 1878.

Dejali bi skoraj, da je v tem oziru tupatam dobrega odveč. Pri zbiranju treba tudi izbirati. Boljše bi bilo morda semtertam manj dogodbic, pa tiste povse kritične —; manj, pa ob tistih docela razpreden dokaz resnice. Na tem in onem mestu — se nam zdi — je pisatelj nadrobil preveč vsakovrstnih „zgledeov“, a se premalo poglobil v stvar samo . . . Sicer nimamo posebnega grajati. Tudi jezik je dovolj pravilen in domač. Čujemo, da ljudstvo z veseljem prebira knjigo. Nič čudnega. Saj so že naslovi posameznih oddelkov tako vabljivi. „Dragocen zaklad“ — „Priateljev životopis“ (bolje: življenjepis!) — „Slepar ali kaj?“ itd. — Kdo nebi vzel v roke in bral? . . . Če pa ljudstvo knjigo rado bere, je to dokaz, da jo umeva. Seve, prav povsod pač ne. „Civilizacije“ in „reformacije“ in „materializma“ in drugih takih stvari preprosti narod ne ume, če se mu ne dopovedó čisto po njegovo —: in tega v knjigi semtertam pogrešamo. Tudi nekatere cele oddelke bi bil moral gosp. pisatelj še bolj premeti, da bi jih mogli uživati preprosti umovi. Sicer pa, kajne, kritično rešetati take stvari je mnogo lažje, nego pisati jih. Moška je ta! . . . Zato pa vsakomur, ki je pri spisovanju tako težke knjige za toli dobro rešil svojo nalogo, kakor g. Seigerschmied pri tem prvem poizkusu — zaslužena čast!¹⁾

Dr. M. O.

Umni kletár. Spisal Anton Kosi, učitelj v Središču. Celovec 1901. — Gospod Kosi je pred kratkim izdal sam knjižico o vinogradništvu, katero smo pohvalno omenili, ko je izšla. Pričujoča knjižica je izpopolnitev one, a mnogo natančnejša, spisana res skrbno, in z ozirom na nove izkušnje na tem polju. Gospod pisatelj razlaga, kako je treba ravnati z dragoceno kapljico od onega trenutka, ko se odtrga s trte. Natančno popisuje kletno opravilo, orodje, mošt, kipenje, kako se pripravlja črnina, kako se izboljšuje mošt iz slabih letin, kako se vina pretakajo, zalivajo, čistijo, precejajo, mešajo, nalivajo v steklenice, daje navodilo krčmarjem in vinskim trgovcem itd. Družba je dobro ukrenila, da je to knjižico izdala. Saj so bridke izkušnje in izgube zadnjega časa prisilile naše vinogradnike, da intenzivneje obdelujejo vinograde in da varčneje in pametneje ravnaajo s svojim pridelkom. Zato pa ljudstvo živo čuti, kako potreben mu je tak pouk. — m. —

¹⁾ Čujemo, da je celovška nemška „Bratovščina sv. Jožefa“ podala letos svojim udom knjigo: „Die Wege zur Kirche“, v kateri so opisana življenja raznih konvertitov in pota, po katerih so prišli do resnice. Tudi to je izvrsten način poljudne apologije — tudi na kaj takega najčasoma misli naša „Družba sv. Mohorja“!

Ivan Cankar: **Knjiga za lahkomi-selne ljudi.** V Ljubljani 1901. Založil L. Schwentner. Mala 8°. Str. 192. — Na svetu so čudne ljudje. In ker imajo tudi ti čudni ljudje pravico, da množé s svojimi proizvodi literaturo, naletimo često v slovstvu na književne izdelke, katerim bi šli rajši s pota, kakor se izogibamo družbe nekaterih ljudi. In ker so vse naše socialne razmere take, da porajajo vedno več bolestitih, nezadovoljnih in nezadovoljivih eksistenc, se kažejo tudi v književnosti vedno pogosteje nezdravi izrastki, ki obračajo za hip pozornost nase, a nimajo moči do trajnega obstanka. Zdi se, da geniju nove dobe ne zadostujejo več stare priznane muze, ona brhka devetorica, katere novodobni bolnik več ne umeva — ampak da hočejo postaviti na prestol novodobnega Parnasa — nališpano Karikaturo. V dobi, kateri velja Nietzsche za modroslovca, psihopatija za psihologijo, v času, ko si izbira umetnost svoje ideale enkrat v uličnem blatu, drugič v simbolističnem sanjarstvu — v takem času se ni čuditi, da dobri okus več ne zna razločevati med istino in karikaturo. In v takem času estetične anarhije se lahko zgodi, da kdo računa na izprijeni okus mlajšega, neizkušenega občinstva in mu frivolno kaplja v dušo fantazme, katere zastrupljajo srce in uglušujejo pamet. Kdo še ni zapazil, da se med mlajšim izobraženstvom vedno pogosteje kažejo simptomi nove bolezni, katera, kakor sploh mnogo novodobnih pojavov, nima slovenskega imena in ki se zato nazivlja „blaziranost“? V to vrsto spadajoči ljudje po navadi niso brez vsake nadarjenosti, a so svoje darove umazali v slabem slovstvu. Nezadovoljni sami s seboj in z vsem svetom iščejo naslade v tem, da se norčujejo iz vsega, najbolj pa iz tega, kar jim je nedosegljivo. S pol žalostnim, pol zaničljivim zasmehom gledajo na družbo, vse kritizirajo in bagatelizirajo, norčujejo se iz preteklosti, zametujejo sedanost in topo strmé v neko motno prihodnost. Svoj uspeh iščejo v persiflaži, in ta ima svoj vrhunec v tem, da kdo cinično z vsem svetom persiflira še samega sebe. In taka je Cankarjeva muza.

Za pametne ljudi ta knjiga ni; mislimo, da tudi za lahkomi-selne ne bo. To so le razmetani drobci barvanega stekla, ki motno sevajo iz sanjave polteme. Začenja se z navidezno učenimi, a v resnici praznimi aforističnimi stavki, v kakršnih prorokujejo novodobni Zaratrustri. Zdi se nam, da tiči v njih nekaj Bahra in Nietzscheja. Iz vsega se norčuje: iz rodoljubja, iz morale, iz krščanstva, iz države, iz cerkve, iz samega sebe. „Baš o stvaréh, ki so nedotakljive, najdragocenejše svetinje na-